

Io. Iacobi Zimmermanni disquisitio de religione Pythagorae

Autor(en): **Zimmermann, J. Jacob**

Objektyp: **Article**

Zeitschrift: **Museum Helveticum ad iuvandas literas in publicos usus apertum**

Band (Jahr): - **(1748)**

Heft 11

PDF erstellt am: **17.09.2024**

Persistenter Link: <https://doi.org/10.5169/seals-394628>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Inhalten der Zeitschriften. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern.

Die auf der Plattform e-periodica veröffentlichten Dokumente stehen für nicht-kommerzielle Zwecke in Lehre und Forschung sowie für die private Nutzung frei zur Verfügung. Einzelne Dateien oder Ausdrucke aus diesem Angebot können zusammen mit diesen Nutzungsbedingungen und den korrekten Herkunftsbezeichnungen weitergegeben werden.

Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. Die systematische Speicherung von Teilen des elektronischen Angebots auf anderen Servern bedarf ebenfalls des schriftlichen Einverständnisses der Rechteinhaber.

Haftungsausschluss

Alle Angaben erfolgen ohne Gewähr für Vollständigkeit oder Richtigkeit. Es wird keine Haftung übernommen für Schäden durch die Verwendung von Informationen aus diesem Online-Angebot oder durch das Fehlen von Informationen. Dies gilt auch für Inhalte Dritter, die über dieses Angebot zugänglich sind.

JO. JACOBI ZIMMERMANNI
DISQUISITIO
de
RELIGIONE PYTHAGORÆ.

Pars posterior.

Sect. VIII.

SEd videamus tandem, quid *Samius* noster de
mentis nostræ natura, statuque post mortem
senserit. *Plutarchus* de *Placit. Philosoph.* Lib. I.
cap. 3. ita de hac materia ex mente *Pythagoricorum*
loquitur: Καὶ ἡ ἡμέτερα ψυχή (φησὶν) ἐκ τέτραδος
συγκεῖται, εἶναι γὰρ νῦν, ἐπιστημὴν, δοξάν, αἰσθησίν,
ἐξ ὧν πᾶσα τέχνη, καὶ ἐπιστήμη, καὶ αὐτοὶ λογικοὶ
ἔσμεν. νῦς μὲν ἓν ἢ μόνος ἔστιν. Ὁ γὰρ νῦς καὶ ἅλα
μονάδα θεωρεῖται. Ὅσον πολλῶν ὄντων ἀνθρώπων
οἱ μὲν ἐπι μερῶς εἰσὶν ἀναίσθητοι, ἀπεριληπτοὶ καὶ
ἀπειροὶ, ἀλλ' αὐτὸ τέλο ἀνθρώπου ἓνα μόνον νοσ-
μεν, ὡς εἴς τις ἐτύχεν ὁμοίος· καὶ ἵππον ἓνα μόνον
νοσμεν. Οἱ δὲ ἐπι μερῶς εἰσὶν ἀπειροὶ. Τα γὰρ
εἶδη ταύτα πᾶντα καὶ γένη καὶ ἅλα μονάδας εἰσὶν, δια-
καὶ ἐπι ἑνὸς ἑκάστου αὐτῶν τέλο ὅρον ἀποδιδούσας, λε-
γούσιν, ζῶν λογικόν ἢ ζῶν χρεμελιστικόν ῥήλεον· δια τε-
το ἓν νῦς ἢ Μόνος ὡς ταύτα νοσμεν. i. e. *quin* ἔ
animam nostram Pythagorici ajunt quaternione constare.
Esse enim hæc quatuor, mentem, scientiam, opinionem,
sensum: unde omnes scientiæ ac artes profectæ sunt, ipsi-
que ratione præditi propterea sumus. Mens enim est uni-
tas, quod mens quæ percipit, unitatis in morem percipit.
Exempli causa, multi sunt homines. horum unus quisque,
pre

pro se percipitur sensu, numerus eorum a nobis definiri nequit. Unicam vero mens hominis notionem concipit, quæ in singulis repræsentatur. Idem de equo & aliis intelligimus, quorum Individua (ut Logici appellant) sunt innumera: formæ enim, sive species itemque genera omnia rationem habent unitatis: ita singula eorum definiuntur dicunt, animal ratione præditum, animal hinniens: hæc causa est cur mens, quæ formas rerum percipit, unitatis adficiatur nomine. (*) Hæc doctrina Pythagoræ convenit, cum modernorum Philosophorum de anima decretis. Mea opinione firmissimum argumentum, quo probatur mentem esse rem intelligentem petitur ab unitate perceptionis rerum per sensus ad nos delatarum. Ponamus, id quod mentem vocamus, esse corpus, cujuscunque tandem molis, aut figuræ: ponamus nos naribus admoveere duas plantas, unam v. gr. rosam suaveolentem, alteram male olentem, quod si mens nihil aliud esset quam corpus, duplex in illa anima corporea per sensationem fieret motus: at unde tandem esset judicium, duas illas sensationes inter se conferens? rursus ponamus nos cernere canem: fundamenti loco statuendum totum nihil habere posse, nisi quod omnes partes totius possideat: quod si igitur omnes partes animæ illius corporeæ haberent sensationem, sequeretur necessario,

(*) Quam incerta atque dubia sint, quæ de Tetracty Pythagoreorum Veteres & recentiores tradiderunt, egregie docet Cl. MOSHEMIUS in notis ad CUDWORTHUM Tom. I. pag. 451. sq. Cæterum ego nullam præstarem fidem Pythagoram per omnia recte de operationibus mentis sensisse, aut recentiorum philosophorum de simplicitate mentis humanæ sententias jam suo tempore admisisse.

sario nos semper plures videre oportere canes, quod tamen nunquam fit, si dicas singulas partes hujus animæ sentire; at singulas particulam tantum canis v. g. pedem, vel caudam; certe ita per omnem æternitatem nunquam idea canis animo repræsentaretur. Quod si enim v. gr. anima illa ex mille constaret particulis, quarum unaquæque sensationem haberet partis canis, v. gr. auris, oculi, caudæ, tum quælibet earum nihil aliud animadverteret, quam quod sensit, & unde tandem & quidem tanta rapiditate enasceretur illud judicium in ea, se nimirum vidisse *canem* non aliud *animal*? denique si mens esset res divisibilis, nulla idearum abstractarum esset intelligentia, & universalium: mens nihil nosset, nisi quod actu sensus ferret, hinc rectissime mentem nostram Monada appellavit *Pythagoras*: posita autem hac adsertione fundamentum feliciter jactum est ad demonstrandam mentis immortalitatem. Eam *Pythagoras* & discipuli ipsius, si antiquis credimus, admisit: *Cicero Tusculanæ quaest. Lib. I. Sect. 38.* inquit: *Pherecydes Syracusanus primus dixit animos hominum esse sempiternos, hanc opinionem discipulus ejus Pythagoras maxime confirmavit, qui cum Tarquinio Superbo regnante in Italiam venisset, tenuit magnam illam Græciam cum honore & disciplina, tum etiam auctoritate, multa que post secula sic viguit Pythagoreorum nomen, ut nulli alii docti viderentur. Plut. de pl. Phil. Lib. I. docet, Heroes Thaleti & Pythagoræ esse κενωρισμένους ψυχὰς τῶν σωμάτων, καὶ ἀγαθὰς μὲν τὰς ἀγαθὰς. Κακὰς δὲ τὰς φαυλὰς* i. e. animas a corporibus separatas, bonorum quidem bonas, & malorum malas. Confirmat idem *Lactantius Lib. 7. cap. 8. De Zamolxide Servo Pythagoræ testatur Jamblichus in vita Pythag.*

thag. pag. 146. Ζαμολξίς γὰρ Θραξ ὢν καὶ Πυθαγόρῃ δούλος γινόμενος, καὶ τῶν λόγων τε Πυθαγόρῃ διακίστας, ἀφ' ἑδραίου ἐλευθερὸς καὶ παραγενομένος πρὸς τὴν Γέτας, τὴν τε νόμον αὐτοῖς ἐθήκε, καθάπερ καὶ ἐν ἀρχῇ ἐδηλώκαμεν, καὶ πρὸς τὴν ἀνδρείαν τὴν πόλιν παρεκάλει, τὴν ψυχὴν ἀθάνατον εἶναι πείσας· ἐτι καὶ νυν Γαλαταὶ πάντες, καὶ οἱ Θρακῆες, καὶ οἱ πολλοὶ τῶν βαρβάρων τὴν αὐτῶν υἱὸν πείθουσιν, ὡς· ἔκ' ἐστὶν φθαρῆναι τὴν ψυχὴν, ἀλλὰ διαμένειν τῶν ἀποθανόντων, καὶ ὅτι τὸν θάνατον, ἔ' φοβήσονται, ἀλλὰ πρὸς τὴν κινδύνον εὐρως ὡς ἔκλειον. i. e. *Zamolxis Thrax & servus Pythagoræ, postquam sermones Pythagoræ percepisset, manu missus, atque ad Getas reversus & leges ipsis tulit, sicut ab initio diximus, & ad fortitudinem populares suos incitavit, dum iis animæ immortalitatem persuasit, unde etiam Galatæ omnes & Thraces & alii multi Barbarorum liberos suos instituunt, ut credant animam interitus expertem esse mortuisque superstitem manere; adeoque illis mortem non extimescendam, sed firmato animo periculis occurrendam.* Idem confirmat Hierocles pag. 100, 103. sq. *Diod. Siculus* princip. Lib. 8. *Porphyrus de vita Pythag.* pag. 24. Edit. *Küsteri.* Hanc autem de Immortalitate mentis doctrinam errore de μετεμψυχώσει turpiter inquinavit: novi quidem esse viros eruditos, qui symbolice hæc interpretentur; at hos errare alibi probavimus: loca veterum evidentiora sunt, quam ut aliter intelligi possint. Hæc autem sententia inutilem reddit immortalitatem mentis, seu potius persuasionem de ejus immortalitate. Aliter quidem sentit Vir quidam doctus in *Observat. Hallens.* Tom. 2. Obs. x. concedit erroneam esse illam de μετεμψυχώσει opinionem: at absurdam

surdam esse, atque cum Immortalitate mentis pu-
 gnantem negat: & non opus est, ut multis dispu-
 temus, utrum illa sententia non solum erronea,
 sed & *absurda* sit dicenda; ex natura erroris, quo
 nomine hæc sententia sit adpellanda, patebit. Cum
 immortalitate autem mentis pugnare eam senten-
 tiam, nisi velimus *λογολαχειν*, evidentissimum est,
 quando mentem immortalem esse dicimus, non
 tantum adserimus, eam subsistere destructo cor-
 pore, quandoquidem & corpus nostrum hoc sen-
 su immortale est; neque quod actionum suarum
 sit non nescia, sed quod ita actionum suarum
 quas in vita perpetravit ita sibi sit conscia, ut præ-
 mii & pœnæ ob vitam, vel bene vel male
 transactam, capax sit. Qui mentem particulam
 esse aëream vel igneam contendunt, non eam af-
 firmant post mortem in nihilum verti, cum hujus
 sententiæ nullum sit plane certum argumentum:
 at immortalem esse negant: quando igitur *Pythago-
 ras* asseruit mentem post corpus destructum existe-
 re, non statuit eam simul esse immortalem, quia
 præmiorum & pœnarum, quæ mortem statim
 subsequuntur, capacem negat. Si enim mille cor-
 pora ingreditur, atque in iis actiones semper no-
 vas producit, statui corporis, in quo est, conve-
 nientes, atque æterna erit illa Revolutio, pœnæ &
 præmia locum habere non possunt: Ille, qui bene
 vixit & post mortem præmio esset adficiendus,
 corpori inferitur bestię, in qua mens illa non si-
 ne molestissimo sensu habitat, atque ita memor
 actionum optimarum, dolet tamen pœnas sibi
 esse inflictas: præsertim autem miseria illa augetur,
 si cogitemus, quot molestiis vita hæc nostra sit obno-
 xia & quam parum humane pleraque tractentur ani-
 Tom. III. Z malia,

malia: certe gravissimum argumentum, quo homines ad bene agendum stimulari solent, si perpetuam illam & nunquam cessaturam animarum migrationem admittas, evanescit; frustra sunt tot adhortationes ad virtutis studium acuendum factæ, neque ulla ratione patet, quomodo dura hæc sententia cum Optimi Numinis natura & virtutibus consistere possit. Sumamus exempli loco ipsum *Pythagoram*. Ille, si *Jamblicho* & *Porphyrio* credimus, virtuti per omnem vitam acerrimo studio vacavit, difficillimaque itinera, ut sapientiam addisceret, fecit; at tragica tandem periit morte: quod si jam vel maxime statuas, mentem ipsius in corpus migrasse, in quo tranquilliores vitam exegerit; certum tamen est, beatam omni ex parte non fuisse, sed metu futuræ migrationis in durius aliquod ergastulum, semper fuisse sollicitam, atque vehementer agitatam, hinc spes omnis, quæ ex virtute speratur, præscinditur: nunquam, quod alii ex gentilibus tamen sibi persuadebant, credere potuit *Pythagoras*, se perventurum in loca amœna fortunatorum nemorum, sedesque beatas. *Empedocles* de se apud *Laërtium* ait;

Ἦδη γὰρ πάλ' ἐγὼ γενομένην κερὸς τε κυρὴν τε
Θυμῶος οἰωνὸς τε καὶ ἐξ αἴλος ἔμπυρος ἰχθύος.

i. e. Nam (memini) fueram quondam puer atque puella,
Plantaque & ignitus piscis, pernixque Volucris.

Si in locum pœnæ puella, vel puer fuit, cur in piscem habitatum ire debuit, vel aliud animal? certe homini plane voluptatibus immerso, pœnæ loco non erit, si nullis legibus in posterum erit obnoxius, sed molliter vivere poterit: verbo, absurda est

Pytha-

Pythagoræ sententia de *μετεμψυχωσι*, si credidit hominem in has terras positum, ut recte factis sibi viam ad felicitatem munit; Deumque pro diversitate vitæ, quam viximus, post mortem cum hominibus acturum.

IX.

Tempus autem est, ut tandem dispiciamus, quibus argumentis *Viri docti* probent, *Pythagoram Atheismi* reum esse. Utuntur autem ad hoc probandum, partim locis quibusdam veterum, partim ratiocinantur ex ipsis principiis *Pythagoræ*. *P. Baylius* in *Lexico* voce *Pythagoras*, cum primis nititur quodam loco *Ciceronis*, ex quo impietatis eum convincere vult in *Continuat. des pensées diverses* p. 333. ait: *je vous renvoie a l'objection victorieuse, que Cicéron a proposée contre le dogme de Pythagoras touchant la nature ou la pretendue unité de Dieu.* Is autem exstat de *Nat. Deor. Lib. I. Sect. 27. p. m. 277.* atque ita sonat: *Nam Pythagoras, qui censuit Deum animum esse, per naturam rerum omnem intentum & commeantem, ex quo animi nostri carperentur, non vidit distractione humanorum animorum discerpi & dilacerari Deum: & cum miseri animi essent, quod plerisque contingeret, tum Dei partem esse miseram: quod fieri non potest.* Velim hic ante omnia attendi, hic loqui *Vellejum Epicureum*; qui non adeo accurate solet veterum enarrare opiniones, atque difficultates sæpe undecunque collectas movet: continet autem hæc objectio quatuor propositiones: [1] est, *Deum esse animum*, [2] *Animum divinum per omnem naturam rerum esse intentum*, [3] *Mentes nostras ex animo illo sive Deo carpi*, [4] *Cum multorum hominum mentes miserae sint, necesse esse, Deum ipsum, cuius partes*
Z 2
sint,

sint, miserum esse. Consideremus singulas propositiones, easque cum aliorum testimoniis conferamus, ut eo magis pateat quo fundamento superstructa sit *Velleji* objectio. Et *i.* quidem Deum ex mente *Pythagoræ* animum esse, supra, ni fallor, abunde probavimus: addamus autem, ut clarius mens ejus constet, loca quædam *Pythagoræorum* veterum de natura Dei. Ita *Hippodamus Thurius Pythagoreus* in *Opusc. myth. Galei* pag. 659. Των δη λογων έχοντων ζωων τα μεν εντι αυτοτεληα, οσα δι αυλα τεληα ενι, και εδενος επιδεη των εξωθεν, ετε πολι το ημεν, ετε πολι το καλως ημεν. τοιςλος δε κεν ειη ο Θεος. i. e. *jam ratione quadam prædita perfecta sunt, quæ per se sunt perfecta, nec ulla re externa, vel ut sint, vel ut bene sint, indigent, qualis quidem sit Deus.* Idem pag. 661. Ο μεν ων Θεος ετε μαθων παρα τινος των αρελων, αγαθος εγενελο, ετε επισυναρξαμενας αυλω τας τυχας ευδαιμων. Φυσει γαρ ην αγαθος και φυσει ευδαιμων, και αιει ην, και εσειται και εδεποκα υπολειψει τοιςλος εων αφθαρτος εων, και φυσει αγαθος. i. e. *ac Deus quidem nec virtute ab aliquo percepta bonus, nec felicitate comitante beatus est redidit.* Etenim *natura tum bonus tum beatus erat, semperque & fuit & erit, nec unquam talis esse desinet, cum interire non possit.* Idem pag. 664. mundum adspectabilem a Deo distinguit solerter, neque sine Numine harmoniam Universi consistere posse ait: Μη (inquit) υπαρχοισας γαρ αρμονιας και εποψιος θας, περι τον κοσμον, εκ αν εδυναλο συνημεν ετι καλως έχοντα τα εγκεκοσµαµενα: *Siquidem absque harmonia divinaque mundi cura non possent, quæ constituta sunt in statu suo permanere.* *Euryphamus* apud *Galeum* p. 665. Βιος ανθρωπις τεληιος, θεω μεν λειπεται,

πείλαι, τω μη αὐτοβίω ἤμεν. ἀλογων δε ζωνων καὶ
 θυπερεχει, τω ἀρείας καὶ εὐδαιμοσυνας ἐπιμοιρος
 ἤμεν. ἔτε γαρ ὁ Θεος τας ἐξωθεν αἰτίας πόλιδης
 ἐντι. (Φυσει γαρ ἀγαθος ἔων καὶ Φυσει εὐδαιμων
 ἐξ ἑαυτῶ τεληιος ἐντι), *perfecta hominis vita quem-*
admodum Deo cedit, quoniam ipsa perfecta non est, ita
brutis præstat, quoniam virtutis & beatitatis est particeps.
Nam nec Deus æternam causam requirit, (cum enim na-
tura bonus ac beatus sit, per se perfectus est) Idem
 p. 666. Τω θηϊον ἀνθρωπον, πολυελεστατον ζωνον, εἰς
 τον κοσμον ἐσωκισεν, ἀνίλιμον μεν τας ἰδίας Φυσεως
 ὀφθαλμον δε τας των ὄντων διακοσμοσιος. i. e. Ho-
 minem Deus animal præstantissimum, & ut sua nature
 respondens, ita Universi constitutionis oculum in mundo
 collocavit. Archytas p. 673. ΔιαΦερει δε Θεος ἀνθρω-
 πω ἀγαθῶ, ὅτι Θεος μεν ἔ μονον εἰλικρινη καὶ διυ-
 λισμεναν ἔχει ταν ἀρείαν ἀπο παντος τω θνητῶ πα-
 θεος, ἀλλὰ καὶ ταν δυναμιν αὐίας ἀξυτον πεπασ-
 ται καὶ ἀνυπευθυνον, ὡς προς αἰωνιων ἐργων σεμ-
 νόσια τε καὶ μεγαλοπρεπειαν. ἀνθρωπος δ' ἔ μονον
 τω θνατῶ της Φυσεως κατὰσαματι μηονα ταυτῶν
 πεπασται. ἐσι δ' οκκα και δι' ἀγαθων ἀμελειαν (ita
 haud infeliciter legendum conjicit M. Meibomius)
 και δια συνηθειαν ἰχυραν και δια Φυσιν μοχθηραν,
 και δι' ἄλλας αἰτίας πολλας, ἀδυνατει καὶ ἀκραν
 γεναθημεν παναλαθεος ἀγαθῶ. i. e. *Eo autem*
differt a bono Viro Deus, quod Deus non tantum
sincera & omnis humana perturbationis experte vir-
tute præditus est, verum etiam ejus facultatem tran-
quillam & liberam pro æternorum factorum Maje-
state ac Magnificentia possidet: Homo vero non tan-
tum per naturam humanam ea minore fruitur, ve-

rum saepe vel per bonorum neglectum ; vel per potentem consuetudinem , vel per pravam naturam , vel per alia multa , non potest veri Boni fastigium assequi. Idem pag. 677. Στρατεύματος μὲν γὰρ ἀγγέλος στραλάγος , πλωτῶν δὲ ὁ κυβερνήτης , τῷ δὲ κόσμῳ Θεός , τὰς ψυχὰς δὲ νοός . i. e. Exercitui praest Imperator , nautis Gubernator , mundo Deus , animo Mens. Καὶ Θεῷ μὲν εὐδαιμοσύνη καὶ βίος ἀριστός . Polus Pyth. pag. 703. Ἐν κόσμῳ μὲν ὧν αὐτῶν τῶν ὅλων ἀρχῶν διαστράλαγοισα , προνοία τε καὶ ἁρμονία καὶ δίκαια , γενεὴς τίνος Θεῶν ἔτῳ ψαφίζαμένων . i. e. Et in mundo quidem totum administrans Imperium Providentia , Harmonia , ac Dice vocatur ex Deorum quorundam decreto. Jamblich. in Protrept. cujus fragmentum exhibet Jo. North. pag. 734. ita eleganter loquitur : Ὅσις ὧν ἀναλύσαι οἶος τε ἐντι πάντα τὰ γενεὰ ὑπὸ μιᾶν τε καὶ τῶν αὐτῶν ἀρχῶν , καὶ πάλιν συνθεῖναι τε καὶ συναριθμησασθαι , ἔτος δοκεῖ μοι καὶ σοφώτατος ἡμῶν καὶ παναλαθεύσατος . ἔτι δὲ καὶ καλῶν σκοπιᾶν εὐρηκεναὶ ἀφ᾽ αὐτοῦ δυνατός ἐστειταὶ τὸν Θεὸν κατόψειδαι , καὶ πάντα τὰ ἐν ταῖς συστοιχείαις καὶ τάξει ταῖς ἐκείναις κατακεχωρισμένα , καὶ ταύτων ἀρματηλατὸν ὁδὸν ἐκπορῆσαι , τῷ νόῳ κατ' εὐθείαν ὁρμαθῆναι καὶ τελοδρομῆσαι , τὰς ἀρχὰς τοῖς περᾶσι συναψάντα , καὶ ἐπιγνοντα ὅτι ὁ Θεὸς ἀρχὴ τε καὶ τέλος καὶ μέσον ἐστὶ πάντων τῶν κατὰ δίκαιαν τε καὶ τὸν ὀρθὸν λόγον περαινομένων . i. e. quicumque ergo resolvere possit omnia genera ; quae sub uno eodemque principio conduntur , & dein rursus componere ac numero compingere , ille mihi videtur Sapientissimus & longe veracissimus. Porro pulchram speculam reperiit

riit, e qua Deum contemplari potest, atque omnia in rerum serie & ordine ab illo separata; & latissimam hanc viam ingressus recta in animo perget, metamque attinget, principia suis finibus annectens & exploratum habens, Deum esse principium, medium & finem rerum omnium, quæ secundum justitiam & rectam rationem perficiuntur. Theodoret. de Græc. affect. pag. 489. Tom. IV. edit. Sirmondi, Pythagoram cum Socrate & Anaxagora Deum professum & *Movada* vocasse adserit. Non jam provocabo ad libellum *Timæi Locri* adserentis, Deum esse mentem ab omni materiæ labe plane secretam, pluribus id ostendi in *Apologia Platonis*. Ex adductis omnibus illis locis patet, *Pythagoram*, Deum sapientissimum admisisse, eumque a materia, rebusque omnibus in oculos incurrentibus, distinxisse, verbo, *Movada* sensu strictissimo habuisse. Accedamus ad 2am propositionem *Velleji*, hæc talis est: *Animus ille, sive mens illa; per naturam rerum est intenta, per eamque comitat.* Si græca, ex quibus *Cicero* hæc repetiit, ad manus essent, melius de vi hujus phraseos judicare possemus. Cum autem *Pythagoras* professus fuerit, Deum mentem esse, convenienter huic opinioni verba sunt explicanda. Sensus autem talis est: Mens omnia pervadit, in omnibus efficaciter operatur, omnia fovet, nihil sine ea subsistit; hinc in libro quem *Sacrum Sermonem* inscripsit apud *Jamblichum* pag. 123. Ἐφα τῶν ἀριθμῶ ἐστὶν αἰδίων εἶναι μὲν ἀρχὰν προμαθεσάσαν τῷ πάντῳ ἔργῳ καὶ γῆς καὶ τῆς μέλας φυσίος. i. e. dixit numeri essentiam esse æternam, principium esse providentissimum universi, cæli, terræ & intermedia nature: Quod si quis dicat nos verba illa, mens

universum mundum permeat, mollius interpretari, non negabimus; At simul jure a nobis id fieri contendimus. Si quis *Apostolum Paulum* audiret dicentem, omnia in Deo esse, vivere, & moveri, & contenderet, hæc ex mente *Spinozæ* esse intelligenda, omnes sine dubio clamarent, vim inferri verbis *Pauli*: cum aliunde notum sit, quid de Deo senserit *Paulus*, quamque solerter eum a mundo, rebusque omnibus creatis distinxerit. Idem ergo hic dicendum videtur, solus adest in quæstione illa locus *Velleji*; agitur non de quæstione frivola, sed maximi momenti; quæritur utrum *Pythagoras Atheismi* jure possit postulari. Adduximus ingentem copiam testimoniorum veterum scriptorum: omnes testantur, eum Deum pro mente purissima, & a materia longissime secreta, habere; convenienter ergo hisce interpretamur mentem Auctoris: potest, verum est, etiam ex mente *Spinozæ* dici, Deum esse mentem omnia permeantem & pervadentem; sed tum ratiocinandum est ex principio *Spinozæ*: atqui nondum probatum *Pythagoram* de una tantum substantia i. e. toto Universo idem sensisse. Pergimus ad *tertiam* propositionem, quæ talis est: *Ex animo, id est Deo, mentes nostræ capiuntur.* Hic vero in verbis est quædam varietas. *Lactantius* & *M. Felix* legunt, ex quo omnia, quæ nascuntur, animalia vitam capiunt: quod si hanc lectionem admittamus; nihil aliud inde concludi potest, quam Deum non esse truncum vel inertem quamdam materiem; sed cunctis vitam tribuentem, si ve jam animalium sentiendi, hominumque intelligendi vim, si ve motum intelligas, nihil est, quod non bonam possit ferre interpretationem: at maneamus jam in verbis *Ciceronis*: triplicem ea phrasidis potest admittere significationem. (I) significare potest,

potest, mentes nostras esse *particulas essentiae divinae*; Deumque esse corpus ex infinitis corpusculis constans, quorum mentes nostrae omnes sint partes: (2) denotare potest, Deum esse Spiritum; mentes autem nostras essentiae illius spiritualis quaedam esse *ἰποστασιαστικά*: (3) denique *Pythagoras* his verbis potuit significare, ex Deo, tanquam immenso Oceano prodiisse mentes nostras, ita tamen, ut in Deo subsisterint, non tamen tanquam partes Dei. Quod ad postremam interpretationem spectat, potuit *Pythagoras* credere, mentes nostras esse originis divinae, in Deo ratione quadam nobis hominibus imperscrutabili substituisse, & latuisse; suo tempore autem ex Deo, tanquam Oceano animarum, prodiisse: quin haec etiam cogitatio in mentem venire potuerit *Pythagorae*, cum multa alia sublimia excogitaverit, nullus dubito; hoc autem sensu intellecta verba *Ciceronis*, aliquid significant, de quo quidem persuasus & certus non potuit esse *Pythagoras*; at periculosa non adeo esset, vel erronea sententia. Priorem interpretationem quod attinet manifeste falsa est; ex universa enim *Philosophiae Pythagoricae* natura constat, eum Deum pro Monade, Ente plane ab omni materiae labe secreto habuisse: Restat ergo *secunda* sententia, secundum quam mentes nostrae essent intellectualis illius Substantiae primae, intellectuales partes: at difficulter & haec admitti potest, si veterum testimonia admittimus. Quo enim tandem sensu esset Deus *Movras*, si ex infinitis componeretur mentibus? cur tandem quicquid ex partibus constat, quicquid non simpliciter unum est, vocavit *Δυσδέξ*? an non infinitae numero mentes jure vocarentur *Δυσδέξ*? Eo ipso, quod Materia, in multas est divisa partes vocatur *δύας*; si Deus ex tot mentibus a se

realiter distinctis constat, non minus Δυας posset appellari, neque consentit hoc testimonium Ciceronis cum aliis testimoniis veterum, certe Hierocles ad aurea carm. Pythag. p. 133. aliter loquitur: Φαινεται [inquit] ἐπι μεν των ανθρωπινων ψυχων εκαστην αυτος υποσησας. ἐπι δε των αλογων μονα γενη, προτεινων τη διαπλαττηση αυτα φυσηι, ως Πλατωνι δοκει και Τιμαω τω πυθαγορειω, εδεν μεν προσεχες των θνητων δημιεργημα ειναι τς θες τιθεμενοις. τας δε ανθρωπιναις ψυχαις γινεσθαι εκ τς αυτς κρατηρος τοις τε εγκοσμοις θεοις και τοις Δαιμοσιν και τοις αγουοις ηρωσι. i. e. videtur quidem singulos hominum animos ipse produxisse: brutorum autem sola genera; illis natura singenti commissis, uti Platoni Timæoque Pythagoræo visum est; quibus prout nihil eorum, quæ morti sunt obnoxia, a Deo immediate conditum esse; animos autem hominum ex eadem temperatione, qua mundani Dii atque Daimones, ipsique etiam illustres Heroës factos esse: Similiter pag. 139. Και ετω των αιδιων δημιεργηματων τς Δημιεργς και η ανθρωπινη ψυχη ανευρισκεται οθεν αυτη και της θειας ομοιωσεως μετεσιν. Aliter loquitur etiam quam Cicero Timæus Locrus apud Gal. p. 556. Jam vero (inquit) post mundi constitutionem mortalium animantium generationem molitus est Deus, ut ad imaginem illam perfectus esset plane atque absolutus. Humanam igitur animam ex iisdem rationibus atque potentiis contemperatam atque divisam distribuebat, Naturæ alteratrici hoc tributo ministerio: quæ acceptis harum rerum mandatis ipsius Opificis quasi vicem obivit in mortalibus & diurnis animalibus effi-

efficiendis, quorum animas quasi per fluxum quendam instillabat: ita alias quidem a luna, alias a sole, alias a cæteris quæ in alterius parte oberrant astris deducebat. Unam animam excepit, quæ ejusdem potentia prædita est, quam in parte illa rationis particeps admiscuit, imaginem sapientiæ his qui bono fato fruuntur, nam humanæ animæ altera pars est rationis particeps & intelligens: altera rationis expers atque insipiens. Hæc loca ut de aliis nil dicam, probant Pythagoram longe aliter de origine mentis nostræ sensisse quam Vellejus est interpretatus, qui totius Systematis Pythagorici nexum non enarravit, nedum explicuit: At instat Baylius in *Continuat. des Pensées diverses* pag. 333. dicens: *Ce qui pourroit faire croire, que ce savant (de Cudwortho loquitur) Anglois attire a son hypothèse a force de bras & des machines, tout ce, qu'il rencontre, c'est qu'il pretend, que Pythagoras a été un véritable unitaire; qu'il me soit permis d'user de ce mot, pour designer la doctrine de l'Unité de Dieu. Mais comment est ce, que ce Philosophe meriteroit ce nom la, puisque de l'aveu de M^s Cudworth il a parlé quelque foy de Dieu comme de l'ame du monde? y a-t-il rien, qui soit composé des parties plus distinctes & plus discordantes, qu'une telle ame? comme sont enormes les inimitiés, les antipathies, les guerres des animaux, & des nations? Combien sont elles incompatibles avec la véritable unité & substance, de principe, de cause, & de tout ce, qu'il vous plaira: provocat ad J. Clerici *Bibl. Select.* Tom. 3. pag. 68. ubi hæc verba extant: *Le premier Philosophe d'ont l'Autheur montre, qu'il n'a crû qu'un Dieu**

Dieu supreme, est Pythagore. Cependant il pretend, qu'il a eu une idee confuse d'une Trinite de personnes dans la Divinite, parce qu'il décrit Dieu tantot comme une Unité, ou comme il parloit une Monade, tantot comme un Esprit, & tantot comme l'ame du Monde; noms dont les Platoniciens se sont servis depuis, pour exprimer la suprême de leurs Trinitez. Non disputabo hic de Trinitate ex mente Pythagoræ; certum enim est Platonicos recentiores, ad suam sententiam stabiliendam, Pythagoræ dicta ad nutum suum explicasse, atque tres substantias gradibus perfectionis inter se distinctas admisisse; hoc unum dico; Baylium veterum testimoniis non munitum, omnia arripere, quæ ad hypothesein suam stabiliendam facere posse existimat: aut enim Pythagoras per animam mundi idem intellexit, quod Platonici; aut aliud quid. Si prius, ostendendum ex Philosophorum illorum decretis Animam mundi, & Deum, unam numero absolvisse substantiam; probandum, animam illam mundi, cum omnibus rebus corporeis necessario conjunctam copulatamque fuisse: probandum, omnes animas partes esse animæ mundi. Si aliud tandem intellexit nomine animæ mundi, hoc iterum perspicuis locis probandum fuisset. Baylius pag. 120. des pensées diverses quid de Anima mundi sentiat aperuit; at nullibi probavit, veteres Pythagoreos, & Platonicos huic ipsi fuisse addictos sententiæ: unus illi locus Ciceronis, loco omnium testimoniorum est, ad sententiam suam comprobendam; iniquum autem est, testes multos fide dignos, in negotio, de quo agitur, exercitatos, spernere, atque rejicere; Unum autem, cui nullo

nullo jure tantum tribuas, admittere, & ex ejus testimonio de re omnium gravissima judicare. (*)
 Audiamus aliam accusationem petitam ex testimonio Theophili ad Autolyicum Lib. 3. p. m. 120.
 Πυθαγόρας δὲ τὸσαῦτα μοχθήσας περὶ Θεῶν καὶ τὴν ἀνω κατὰ ἄνω πορείαν ποιησάμενος, ἔχατον ὀρίζει φύσιν καὶ αὐτοματισμὸν εἶναι. Φησὶ δὲ τῶν πάντων Θεῶν ἀνθρώπων μὴδὲν φροντίζειν. i. e. vertente Th. Reinesio; Pythagoras postquam adeo de Diis laborasset, & huc illuc (apud varias & remotas Gentes) discurrisset, ultimum determinat, eum Naturam esse, fierique omnia fortuito, & Deos mortalium nullam curam gerere. Pag. 121. Eum confert cum Evehemero & Epicuro negantibus, uti perhibet, εἶναι Θεοσεβείαν καὶ πρόνοιαν. ib. p. 136.
 εἶδε

(*) Si verum fateri volumus, plane impossibile est, veram sententiam Pythagoræ de hoc argumento in apicum proferre: hinc placet mihi ingenuum atque sapiens iudicium Cl. Moshemii, quod exstat in notis ad Cudworthum pag. 446. ita autem sonat: *Non ii sumus hodie, quibus ex paucis Veterum verbis universam Pythagoræ sapientiam & disciplinam integrum sit metiri: Ad Pythagoram imprimis quod attinet, quæ de eo memoriæ sunt prodita, ita pugnant inter se, tamque varia sunt & ambigua, ut, si quis pusillo tantum valeat ingenio, omnia omnium Philosophorum scita, & decreta in illis reperire queat. Qui hodie Cartesianus videbitur, si velit, ex hac Schola quidam Pythagoras, cras, si alius labori parcere nolit, ad Gassendi scholam migrabit: sed hunc hominem Spinoza facile mox rapiet & suum faciet. His non obstantibus uno hoc Ciceronis testimonio iniustus J. Basnage, Pythagoram Spinozismi reum facere voluit Tom. 3. Histoire des Juifs. pag. 538.*

Οὐ ἀγενήτος , inquit , ὁ κόσμος ἔστι , καὶ αὐτοματισμός τῶν πάντων καθὼς Πυθαγόρας καὶ ὀλοῖτοι πεφλυαρηκάσιν. *Quanti hoc testimonium Theophili sit habendum , vel me tacente omnes vident ; nihil nempe : pugnat enim cum cæterorum omnium , quorum testimonia adduximus , verbis : pugnat cum universa Philosophiæ Pythagoricæ indole. Nullum vestigium in Pythagoræ Scriptis , quæ quidem pro talibus habentur , negatæ Providentiæ vel αὐτοματισμοῦ reperitur. Neque provocat bonus Pater ad testes , quos in hoc negotio adferre oporteret. Sane , qui libellum hunc Theophili evolvit , facile deprehendit , eum hominem fuisse μικροτονον ὄντα , miserum Scripturæ Interpretem , & in Hist. Philosoph. peritiæ cum Clem. Alex. Origine , Theodoro , nulla ratione comparandum , hominem denique , qui antiquis Philosophis sine accurato examine multa tribuit , quæ a sententiis , quas defendebant , longissime fuerunt remota. Sane si Pythagoræus Philosophus incidisset in hunc libellum , atque perspexisset , quam male mentem suam fuisset interpretatus , dubium non est , quin hæc interpretandi ratio maligna animum suum a Religione Christiana magis abalienasset ; adeo verum est , potius singulari divinæ Providentiæ cura , quam eruditione , & prudentia Doctorum primæ ætatis promotam fuisse sanctissimam Religionem.*

X.

Alii , ut Atheismi reum faciant *Samium Philosophum* , ex ipsa Systematis Pythagorici natura , argumenta depromunt. H. *Foppius* olim *Rector Gymnasii Bremensis* in *Dissertat. de Atheismo Veterum Philosophorum Bremæ sub præsidio Cl. J. Hasæi habita*
ad

ad doctrinam de numeris provocat, atque ex hoc fonte contra Pythagoram insurgit: Quemadmodum, inquit, omnes numeri ex multiplicatis constant Monadibus, adeoque nihil sunt nisi monades, quæ respectu compositionum nonnisi alios sortiuntur Characteres; ita etiam Pythagoras res quasvis, quas conspiciamus, & quæ ad hoc Universum pertinent, varios Dei Characteres formasque varias nominavit. Id vero quam prope à Spinozismo distet, nemo non intelligit. Solide hanc objectionem refutavit V. Doctissimus, J. Syrbius, Professor olim Acad. Jenensis in dissertat. de Origine Atheismi pag. 42. dicens: Sed vero non res in hac Philosophia, sed rerum Symbola sunt numeri, quæ si alieno applicentur, & ultra tertium comparationis quod vocant, scopumque suum extendantur, quæ portenta non ex iis constari posse existimabimus? Ad monadem quod attinet, non Deum solum eo designabant nomine, sed & intellectum seu mundum intelligibilem, ipsum etiam mundum adspectabilem, quem quatenus Spiritu constare putabant, & materia ἀρρηστον vocabant, chaos præterea, animam, imo etiam justitiam centrum Jovis turrim, & quicquid unquam in quolibet genere valere potest pro principio. Hinc igitur cum dixerunt forte: mundum constare ex monadibus; ineptum fuerit & ridiculum aliud concipere monadis genus, quam quod materiam notat. Contra vero cum Deus ipse dicitur monas, numerorum omnium principium simul & finis: huc applicari minime debet, quod nonnisi de monade in genere cause materialis verum est: sed hoc potius tenendum, monadem, non minus a numero, quam numerum a monade toto celo differre. Quod quidem cum luculenter satis inculcetur a Veteribus

bus

bus numerorum Doctoribus; tantum profecto abest, ut hinc Atheismum conficere possis, ut pro opposita veritate valere debeat potius: Provocat dein V. Doctus ad locum Macrobiani de Somn. Scip. cap. 6. pag. 19. dicentis: Unum autem, quod Monas, id est Unitas dicitur, & mas idem & femina est: par idem atque impar: ipsa non numerus, sed fons & origo numerorum. Hac Monas initium finisque omnium, neque ipsa principii aut finis sciens ad summum refertur Deum, ejusque intellectum a sequentium numero rerum sequestrat: nec in inferiore post Deum gradu eam frustra desideraveris. Hac illa est mens ex summo enata Deo, quæ vices temporum nesciens in uno semper, quod adest, consistit ævo; quumque utpote una non sit ipsa numerabilis, innumeros tamen generum species & de se creat, & intra se continet. (2.) Addo ego, præterquam quod certum sit, per Monadem plane aliud, quam atomum denotari; loquitur Pythagoras de Monade prima, quæ omnium rerum causa est, per quam sine dubio non potuit intelligere atomum proprie sic dictam; cum denuo in æternum rediret eadem quæstio; unde etiam causam primam τὴν Monada per excellentiam vocarunt Pythagorici. Fatetur hoc Sextus Emp. Lib. X. pag. 675. edit. Fabric. dicens: Καὶ μὴν ἔδε ἐνεσι φαῖναι ὅτι αἰωνίως συμβεβήκεν εἶναι τὰς ἀτομὰς. καὶ διὰ τὸ τοῦ δυναθῆαι σωματικὰς ἔσας τῶν ὅλων ἀρχεῖν. πρῶτον μὲν γὰρ καὶ οἱ τὰς ὁμοιομερείας καὶ οἱ τὴν ὄγκου, καὶ οἱ τὰ ἐλαχίστα καὶ ἀμερῆ λεγόντες εἶναι σοιχεῖα, αἰώνιον ἀπολείπει τῶν τῶν ὑπόστασιν, ὥστε μὴ μάλλον τὰς ἀτομὰς ἢ ταυτ' εἶναι σοιχεῖα.

Ἔϊτα

Ἔπειτα καὶ δεδοῦτο, ταῖς ἀληθεύσαις αἰωνίαις εἶναι τὰς
 ἄτομους, ἀλλ' ὅν τρόπον οἱ ἀγενήτων καὶ αἰωνίων
 ἀπολείποντες τὸν κόσμον, εἶδεν ἤττον πρὸς ἐπινοίαν
 ζητεῖν τὰς πρῶτον συνησαμένας αὐτὸν ἀρχάς.
 ἔγω καὶ ἡμεῖς, φασὶν οἱ Πυθαγόρικοι, τῶν φυσικῶν
 φιλοσοφῶν κατ' ἐπινοίαν σκεπτομένα, τὸ, ἐκ τινῶν
 τὰ αἰωνία ταῦτα καὶ λογῶ θεωρητὰ συνεσηκε σω-
 ματῶν καὶ σωματῶν μὲν ἐκ ἂν εἴποιμεν, ἐπεὶ δεῖ-
 σαι κακίων σωματῶν λέγειν εἶναι συστατικά. καὶ
 ἔτις εἰς ἀπειρὸν προβαίνουσης τῆς ἐπινοίας ἀναρχὸν
 γινέσθαι το πᾶν. λείπεται ἄρα λέγειν, ἐξ ἄσωμα-
 τῶν εἶναι τὴν συστασὶν τῶν νοητῶν σωματῶν. i. e.
Sed neque licet dicere quod æternas esse accidit atomos,
ἔ ideo posse, cum sint corporeæ, Universorum esse principia.
Primum enim, ἔ qui similes partes ἔ qui molecu-
las, ἔ qui minima individua dicunt esse Elementa
eorum æternam relinquunt substantiam; quo fit ut non
magis atomi, quam ea sint Elementa. Deinde etiam si
datum fuerit, revera æternas esse atomos: attamen quo
modo, qui mundum relinquunt ingenitum ἔ æternum,
nihilò secius ad eum mente cogitandum, quærunt princi-
pia, quæ ipsum primum constituerunt. Ita etiam nos
quoque, inquiunt Pythagorici, naturalium Philosophorum
more cogitantes consideramus, ex quibusnam consistit hæc
æterna ἔ ratione contemplanda corpora: aut ergo sunt
corpora, quæ ea constituunt, aut incorporea. Et cor-
pora quidem non dixerimus, quoniam oportebit dicere
etiam illa consistere e corporibus: ἔ ita in infinitum
procedente cogitatione, esse Universitatem principii ex-
pertem. Restat ergo ut dicatur ex incorporeis constitui
corpora quæ percipiuntur intelligentia. Hinc etiam Cl.
Fabricius in subjecta his verbis nota ait: Notat (in-
quit) haud sufficere, ut aliquid pro primo principio ha-

beatum, cum diversae diversorum Philosophorum opiniones extent de principiis omnibus aeternis; & quidem ipsum mundum sibi persuaserunt ortu & initio carere: itaque recurrendum esse cogitatione ad intimas, quibus ab aeterno talia esse potuerint, quibusque consent, rationes neque in corporali textura acquiescendum, sed ad intelligibilia & incorporalia esse ascendendum. Hinc idem Sextus eodem libro pag. 679. Φασιν ἐν ταῖς ἀρχαῖς ταύταις τὸν μὲν τῆς δρῶντος αἰτίας λόγον ἔπειχειν τὴν Μονάδα τὸν δὲ τῆς πασχούσης ὕλης, τὴν δυάδα; καὶ ὅν τρόπον τῆς ἐξ αὐτῶν ὑποσάντας ἀριθμοὺς ἀπέτελεσαν, ἔτω καὶ τὸν κόσμον, καὶ πάντα τὰ ἐν τῷ κόσμῳ συνεστήσαντο. i. e. dicunt itaque in his principiis unitatem tenere rationem causae agentis, binarium autem rationem causae patientis. Et quomodo eos qui ex iis constant effecerunt numeros: ita etiam mundum construxerunt, & quaecumque sunt in mundo. Sane locus ille clarissime ostendit mentem Pythagorae, convenitque cum reliquorum testimoniorum sensu: hinc jam jam citatus Fabricius ait: Itaque Jamblichus in Theologumenis Arithmeticae p. 6. & 7. ex Pythagoricorum mente Μονάδα confert cum Deo causa rerum omnium, patrisque & matris vicem omnibus rebus praebente. Quod si igitur Pythagoras, vel maxime dixisset, universum ex atomis constare, nondum tamen probatum esset, Eum Atheum esse: probandum enim foret, eum praeter atomos nihil admisisse; Causam nullam primam intellectualem ab atomis prorsus distinctam. (3) Nescio quid sibi velint verba D. Foppii dicentis; Pythagoram res quasvis, quae ad hoc universum pertinent, varios Dei Characteres formasque nominasse: Si his verbis significare voluit, omnes partes mundi ad Essentiam Numinis pertinere, Deumque ex omnibus

bus simul junctis constare, supponitur id quod in quæstione est: Neque quicquam probat, quod objicit, *Pythagoram* dixisse, nihil oriri, nihil interire. Supra enim ex *Plutarcho de Placit. philosoph.* Lib. 2. cap. 4. diximus, quo sensu hæc interpretanda sint. Restat locus aliquis, qui exstat in *Secundi Philosophi*, uti putant, *Pythagorici*, sententiis, apud *Galeum* pag. 635, in quo *Deus* vocetur ἰδία πάλων ἔσια: Respondet ad h. objectionem *D. Syrbius disertat. citata* pag. 43. sq. cujus verba, quoniam in paucorum manibus esse solent ejusmodi disputationes, adponam. Sed primo (inquit) hic testis non est exceptione major. Nam quæ sub ejus nomine circumferuntur argutiolæ & ænigmata, sed vel spuria, ut ne ad *Secundum* quidem referri possint; non genuina, vel saltem interpolata plane sint. Et si verus eorum auctor *Secundus* fuit; unde etiam constat eum genuinum fuisse *Pythagoricum*? fabulam ego credo & scœmma vulgi, ex silentio hominis perpetuo natum; quod ille tamen non ex disciplina *Pythagoræ*, sed perpetrati incestus pœnitentia ac dolore maternæ mortis tenuit; ut ulcisceretur vocem qua in concubitu *Matri* innotuerat. Hæc enim sceleris horrore mortem sibi conscivisse dicitur. Saltem in sententiis istis nihil invenio *Pythagorici*; imo sunt quædam huic disciplinæ plane contraria v. gr. quando mundus vocatur ἀύλογεννηλον θεωρημα, spectaculum ex se natum, mors vero αἰωνιος ὕπνος, somnus æternus & ἀπολυσις πάλων dissolutio omnium; quæ verius hortum *Epicuri* referunt, quam *Pythagoræ* *Sindonem*; deinde sî rem ipsam consideres: tota illa *Dei* descriptio ænigmatica est, & ea tantum innuere videtur, quæ *Dei* nomine indigitata sint a variis: Adponam ipsam definitionem *Dei*, quandoquidem *D. Syrbius* hoc neglexit: Θεος (inquit) ἔστι ἰδιοπλαστον Ἄγαθον, πολυμορφον ἕκαστα, ἀσυνοπτον ὕψωμα, πολυχαρακλον μορφωμα, δυσ-

νοημενον ζήσημα, ἀθάνατος νῆς, πολυδιοικητον πνευμα, ἀκοιμητος ὀφθαλμος, ἰδια παντων ἔσια, πολυωνυμος δυναμις, παγκρατης χειρ, φως, νῆς, δυναμις. Quis tandem ex conglomeratis tot diversis sententiis unam præ cæteris eliget, quæ errori obnoxia videtur, cæteris alto silentio suppressis? At pergit D. Syrbius: Dum hæc scribo in memoriam mihi venit locus quidam Porphyrii, haud postremi Philosophiæ Pythagoricæ & Platonicae Interpretis; ubi intellectus seu mundus intelligibilis adpellatur πατα ἔσια των ὄντων, Universalis rerum Essentia: Verum non est, ut ex eo Spinozismum Pythagoricum vel Platicum probari posse existimes: non enim de Deo summo, sed de mundo intelligibili sermo est Porphyrio. Plato autem, quem hac in parte Pythagoræ premere vestigia notum est, Deum seu bonum ἔσιαν non esse, sed dare, disertissimis verbis docet: Unde simul adparet, ἔσιαν non semper per hoc ipsum per quod aliquid est Ens, sed aliquando formam productricem, ut ita dicam, denotare. Harum igitur formarum complexum παταν ἔσιαν των ὄντων appellarunt mundum intelligibilem. Quem si & ἰδιαν παντων ἔσιαν hoc est complexum formarum primarum νοητων, & originalium adpellari posse contendas, coacta nonnihil videri posset interpretatio, sed quæ simul omnem Atheismi suspicionem facile diluat. Hactenus D. Syrbius. Hoc unum ego addo, etiamsi Pythagoras Θεον Παντων ἔσιαν dixisset, nondum, nisi aliunde ejus mens fuisset perspecta, Atheismi postulari posset; Quid si enim cum modernis Leibnizio & aliis, Deum mundum intelligibilem vocasset, in quo essent ἔσια των παντων, non formaliter, uti in Scholis loqui solent, sed eminenter? at nec his opus est contra Pythagoræ oppugnatores interpretationibus. Hoc unum contra eos sufficeret, si dicamus, quod quicquid alicujus ponderis fuit in doctri-

na *Pythagoræ*, simul cum obitu Samii fuerit oblivioni traditum; unde quam certa sint argumenta contra decreta ipsius allata nemo non videt. Videantur testimonia ad hoc probandum a *Cl. Moshemio* allata in notis ad *Cudworthum* Tom. I. pag. 445.

FINIS

